

Zenbat inteligentzia du Eusko Jaurlaritzak?

Inori, oker ez banago, interesatu ez zaion alderdi batetik ere, badu bere interesa Espertoen Komisioaren Informeak. Izan ere, ez dago horren «lectura aldeana» bat egiterik, Ibarzabal Jaunak zorrozki abisatu zigunez. Irakurketa inteligente bat egin behar dugu, irakurketa zehatza.

Arazoizko arazoia, Eusko Jaurlaritzaren bozeramaile argiaren arazoi horixe. Guk, ba, ondo eseri, prejudizioak burutik erantzi, eta irakurketa zehatz eta inteligente bat egin nahi genuke, ahal baldin badugu behintzat. Zeren eta Descartes-ek esan, esaten bazuen ere, «zentzuna dugula gizartean obekienik ainbanatu gauza», Ametzaga Aresti'tar Bingenen itzulpenean, eta *bon sens* hori «gizon guziengan berdiña dala izatez», ez bait da gauza batere segurua hori, Descartes txantxetan ari zela baino. Ideiak puntuz-puntu garbi eta bereziki ulertzen saiatu beharko dugu, ez huts egiteko bide ziur bakarra hori omen dugunez gero.

Hasi eta berehalaxe: «pero estas medidas no pueden ser implementadas...» Geldi hor. «Implementar»: Casares, María Moliner, etab. alferrik begiratu ditut, gauzak zehazki ulertu nahiz. Inon ez da ageri. Torrents dels Prats-ek alfer-alferrik idatzi zuen, «no comprendemos (...) la poca maña de algunos traductores que se empeñan en traducir *implement* por implementar, verbo inexistente». Gaizki hasi gara. Lerro batzu eta berriro: «También se evitará el error fundamental de implementar medidas concebidas precipitadamente...».

Desanimatu gabe jarraituz, enteratuz noa, istiluak eta biolentziak «recurrente»ak izaten zituztela XIX. mendean, baina hale-ri Ipar Irlandakoa «una sociedad que es por naturaleza... *decente*» dela, etab. (indezente samarra beste zerau itzultzeak dirudi: «la motivación *detrás del PIRA* es básicamente nacionalista»). Dena dela, espresioen arantza eta hamaika zalantza artean, testuaren xehetasunak eta ñabardurak eta matizak zehazki ulertzen hasi naizela, uste dut, adibidez, «los territorios con “fueros”» esan behar dela, Foruak ongi kakotx artean markatuz, gainera, ez Foralak (bistan bait dago: «las Diputaciones con Fueros» eta «las Diputaciones Forales» arras gauza desberdinak lirateke) eta, batez ere, ohartuz noa, irakurri testu hau gaztelaniaz irakur daitekeela, baina ulertu ingelesez. Ez, seguruenik hau ez da aldeano euskaldun batentzako testua (euskal itzulpenik ez da ikusi), erdaldunarentzako hobea denik ez nuke esango, adimen

apart eta zolientzako bakarrik izango da. Egon ere, ez al dago Eusko erdal Jaurlaritzarentzat egina?

Aldeano baten pazientziak ere azkenean bere mugak ditu, ordea. Zer arraio da itzulpen hau? Hain eskuzabalki ordaindu-tako informe horretan, itzulpenari zenbat tokatu zaio? Zeinek hautatu du itzultzailea, nola, zein kriterioarekin, zeinek ordaindu dio txapuza hori? Ezin imajina bait nezake, Komisio internazional serio bategi, majo kobratu ondoren, gainera, Eusko Jaurlaritzari halako lardaskeria presenta ziezaiokieenik eskura, enkargu-emaileak esperto horiei lotsa-izpirik inspiratzen bazien behintzat. Ala horretantxe dudatzen hasi beharko dugu, eta informearen arazo guzti hau espertoek tramite bat bezala arin-arin despatxatu digutela pentsatzen?

BBBko eskolume batek irakasleari aurkeztu eta suspenditu egingo lukeena, Espertoen Komisio internazional batek ez dauka eskubiderik Euskal Herriari eta Eusko Jaurlaritzari horrela presentatzeko, hainbat milioiren truke. Ez da serioa. «Sus militantes son jóvenes, raramente teniendo más de 35 años», edo «Competencia de los tribunales criminales (?) actuando (!) en la Comunidad Autónoma», beste edozein kasutan, astakeria gramatikalak izan litezke; kasu honetan, deskontsiderazioa eta burla ere badira.

Adibideak mila bil daitezke. Muga gaitezen hitz bakar baten erabilerara: «inteligencia» (irakurtzen hasi eta berehala, honelakoxe esaldi bat aurkitzen bait dugu: «Se propone crear un grupo vasco de inteligencia con una alta seguridad protectora (!)»). Gaztelaniaren Akademiaren Hiztegiak honela dio: «1. facultad intelectual. 2. facultad de conocer..., 3. conocimiento, comprensión, acto de entender, 4. sentido en que se puede tomar una sentencia, dicho o expresión, 5. habilidad, destreza y experiencia, 6. trato y correspondencia secreta de dos o más personas o naciones entre sí, 7. substancia puramente espiritual, 8. *Mar.*, véase bandera de inteligencia».

Kontua, zera da: nola amaitu terrorismoaren arazoa? Lehen-lehenik inteligentzia behar da terrorismoaren aurka borrokatzeko. «Se necesita inteligencia sobre organizaciones terroristas no sólo como base de operaciones contra ellas, sino también para prevenir y frustrar sus planes» («inteligencia *sobre*» hori franko bitxia egiten da, baina informeak dagoeneko ohituta gauzka horrelakoetara). Konforme, inteligentzia behar da (alegia, «intelligence»).

Baina inteligentziak euskaldunon artean («en torno a 70% *indígena*!») urri samar dabilela ematen bait du, «esto requiere el establecimiento de un grupo vasco de inteligencia. Tal grupo

tendrá un papel importante y de gran responsabilidad en la campaña»: Inteligentzia (hots, inteligenteenak edo) ekipo batean bilduz gero, horien eginkizuna izango da, behar denari terrorismoaren fenomenoa zer den esplikatzeari: «El grupo de inteligencia debe encargarse de *facilitar* una inteligencia integrada y evaluada sobre organizaciones terroristas y sus partidarios». Ez guri bakarrik —niri edo zuri, alegia, jende arrunt honi—, baina poliziarri eta Armadari ere talde horrek erraztu beharko dio fenomeno terroristaren ulerpena. Bestela ez da burubide onik izaten. «Al principio, al RUC [terrorismo irlandarraren aurkako inteligentziari, hain zuzen] no se le autorizó a facilitar la inteligencia a otras agencias (!) implicadas, notablemente (!) al Ejército británico. A raíz de esto el Ejército y la policía tomaron medidas independientes las unas de las otras con un efecto negativo en el conducto (?) de operaciones. Lo mismo ocurrió en Francia e Italia».

Terrorismoa gainditzeko proposamen horrek («contramedidas positivas») oso akademiko-intelektualista ematen du, baina espertoen artean Sir aristokratiko bat eta, professore-pare bat eta, ba omen daudenez, tira. Esperto horiek berak, nolana ere, ez dira nonbait lan horretarako inteligentzia egokien-jabe sentitzen, zeren «en la comunidad autónoma, irakurtzen bait dugu, los mismos vascos son los que mejor conseguirán inteligencia sobre vascos». Zergatik derrigor euskaldunak? Jende berdin inteligenterik ez ote dago bazterretan? Egon, agian egongo da, ez da ukatzen, baina ez omen du balio. «Operaciones contra organizaciones terroristas no pueden tener éxito, al [*sic*] menos que se lleven partiendo de una base de inteligencia fiable y comprensiva. La falta de tal inteligencia arrastró severamente (?) las primeras operaciones de las autoridades del Reino Unido contra PIRA». Beno, ba: britainiarrak irlandarren arazoa ulertzeko aski inteligente izan ez badira, onar daiteke espainolak ere ez izatea euskal arazoa ulertzeko. Adituek hala badiote, hala izango da.

Orduan, poliziek terrorismoa ez ulertu eta ez borrokatu ahal izateko adina inteligentziarik dutela, esan nahi ote zaigu? (espainolak bait dira!). Exakto, halaxe ulertu behar da adituen aholkua. Zeini, bestela, eman beharko lizkioke, izan ere, inteligenteenen ekipoak, bere esplikazioak? Lehen ere adierazi da (Irlandako RUCen kasuan) eta berriro espreski adierazten da: poliziarri, aurren-aurrenik. «En la comunidad autónoma existen dos *consumidores* (kontxo!) principales de esta clase de inteligencia. Por un lado, la policía» (espertoek poliziaren inteligentziaren eta metodoen oso inpresio kaskarra ateratu inola ere: «los métodos normales de la policía judicial para *recoger inteligencia* — arranoa!— no bastan»), — «y por otro, el Gobierno Vasco

— *by Jingo!* Zer duk hau? — para seguir su campaña antiterrorista, necesita una *inteligencia periódica* (!!) sobre objetivos, intenciones y actividades de los que apoyan y fomentan la violencia». Beraz, Eusko Jaurlaritzak ere ez du inteligentziarik aski? Handitxoa da, gero, gortesietan batere nekatu gabe, nola behin eta berriro garbi uzten duten espertoek, poliziak ez, eta Eusko Jaurlaritzak ere ez daukala hemen inteligentziarik, behar-beharrak lukeela, halere: «La provisión dentro del Gobierno Vasco de una capacidad para *adquirir y evaluar inteligencia* (!) contribuirá...», etab. Ulertzen da, ezta? Ez, ez da ulertzen.

Biziki interesatzen zitzaidan, baina ulertu ezinda geratu behar izan dut, halaber, espertoen eritzian ETArek ekarpenik positiboena zein izan genezakeen kontuan ere: «(...) A largo plazo, la mayor contribución de ETA a la política vasca y española puede ser la de un enlace crucial que mantiene a los jóvenes vascos por la adolescencia (y posteriormente) formándoles y radicalizándoles, y luego instigándoles a atacar las fuentes de sus quejas por las instituciones de la política convencional [*sic*]». Ulertu ezinez, asmatu egin behar hori ere.

Konklusioa: testu hori zinez ulertzeko modu agian bakarra, irakurketa ez «inteligente», baina intuitibo-divinativo-profetikoren bat egitea izango da. Ez dago bestela ulertzeko modurik.

Hor munduan badabil norbait, alproja galanta, Eusko Jaurlaritzarentzat lan egiten, Hirugarren Munduko xeke diru-jarioren batentzat ari delakoan, edo ezer asko gehiago axola gabe, enkargatzen zaizkion lanak egiteko ezkerreko eskua bakarrik aski eta sobera balu bezala. Halaxe luzitzen da, gero... Beharbada horrela esplikatzeko da, irakasle unibertsitarioren bati informea «para subnormales» iruditzea.

(OHARRA: «Intelligence», informazioa, espioitza, esplorazioa, gudu-alorrean bereziki — *Intelligence Corps/ Officer/ Department/ Service*, etab. Agian, espertoek benetan zer eskatzen duten, irakurlea gehiegi enteria ez zedin, edo gehiegi espanta ez zedin, itzuli da ikusi dugun bezalaxe, guztiz pedagogikoki: ETArek aurka eusko CIA bat sortzea bait da, espertoek aholkatzen dutena! CIA: *Central Intelligence Agency*. «Agency» bera hemen — administrazioko hizkuntzan orokorki — ez da «agencia», noski, baina «ministerio, dirección general, servicio, dependencia, organismo, órgano», besteak beste). ■ *J. Azurmendi*.